

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
учасників міжнародної науково-
практичної конференції
«ЛІСОВА ТИПОЛОГІЯ ЯК ОСНОВА
НАБЛИЖЕНОГО ДО ПРИРОДИ
ЛІСІВНИЦТВА»

присвячена 150-річчю з дня народження
проф. Є.В. Алексєєва
та заснування кафедри лісівництва
Навчально-наукового інституту лісового і
садово-паркового господарства

Київ, 9-12 жовтня 2019 року

ПРОДУКТИВНІСТЬ ДЕРЕВОСТАНІВ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ ЗА ДАНИМИ МОНІТОРИНГУ ЛІСІВ

В. П. Пастернак, доктор сільськогосподарських наук,

Т. С. Пивовар, кандидат сільськогосподарських наук,

В. Ю. Яроцький, провідний інженер

*Український науково-дослідний інститут лісового господарства та
агролісомеліорації імені Г. М. Висоцького*

Ключові слова: моніторинг, динаміка продуктивності, типи лісу

У сучасних умовах посилення антропогенного тиску на ліси та змін клімату важливим є об'єктивне оцінювання стану лісів. Регулярні спостереження за станом лісів, оцінювання динаміки їх показників, а також визначення ключових чинників у функціонуванні лісових екосистем є завданнями інтенсивного моніторингу лісів.

Методика польових робіт на ділянках інтенсивного моніторингу включає оцінювання характеристик деревостану, піднаметової рослинності, відмерлої деревини, підстилки та ґрунтів. Методика розроблена з урахуванням підходів до проведення моніторингу лісів, які застосовуються у Міжнародній спільній програмі з оцінки та моніторингу впливу забруднення повітря на ліси (UN-ECE ICP Forests) [5] та моніторингу стану лісів США (US Forest Health Monitoring) [6].

Протягом 2016-2019 рр. проведено чергове обстеження 19 постійних ділянок інтенсивного моніторингу (II рівня), розташованих у лісових насадженнях Харківської (16) та Сумської (3) областей [1, 4]. Ці ділянки представляють характерні типи лісових насаджень Лівобережного лісостепу України: деревостани листяних порід в умовах свіжого груду (14 ділянок) та сугруду (1 ділянка), а також деревостани сосни звичайної у свіжому суборі (4 ділянки). За лісотипологічним районування територія досліджень належить до Слобожанського району лісотипологічної області свіжого помірно-теплого клімату. Найбільш представленими типами лісу є свіжі кленово-липові та ясеневі-липові діброви, які є зональними для Лівобережного лісостепу України, а також свіжий сосновий субір [3]. Досліджені насадження мали вік від 44 до 144 років.

Дубові деревостани переважно порослевого (10 ділянок), насінневого штучного (3 ділянки) та природного (1 ділянка) походження. Порослеві дубові деревостани на ділянках характеризуються переважно II класом

бонітету, насіннєві – I та Ia класами бонітету. Соснові деревостани є високопродуктивними (I та Ia класи бонітету).

Поточна (середьоперіодична) зміна запасу дубових порослевих деревостанів у середньому становить $0,8 \text{ м}^3 \cdot \text{га}^{-1} \cdot \text{рік}^{-1}$, є дещо меншою порівняно з таблицями ходу росту повних порослевих дубових деревостанів [2] через значний відпад дуба і ясена. Зміна запасу соснових деревостанів становить $4,8 \text{ м}^3 \cdot \text{га}^{-1} \cdot \text{рік}^{-1}$, що пов'язано як з молодшим віком, так і більшою їх продуктивністю.

Запас деревостанів на ділянках є меншим, ніж у повних, середня повнота становить 0,82. Зміна запасу на деяких ділянках у дібровах більше, ніж за таблицями ходу росту, оскільки значну частку у складі займають супутні породи, які мають більшу енергію росту. Зафіксовано зміну складу деревостанів: зменшення частки дуба та ясена та збільшення другорядних порід.

Патологічний відпад зафіксовано на шести ділянках (4 у дібровах, 2 – у суборах), на решті – у межах природного. Запас сухостою збільшився у середньому на $2 \text{ м}^3 \cdot \text{га}^{-1} \cdot \text{рік}^{-1}$. За період спостереження на ділянках інтенсивного моніторингу встановлено, що процеси відпаду мають циклічний характер.

Таким чином, продуктивність досліджуваних порослевих дубових деревостанів є середньою, відмічено зниження продуктивності з віком і значний відпад дуба та ясена.

Список джерел літератури:

1. Інтенсивний моніторинг лісів: зміни у методиці та перші результати / І.Ф. Букша, В.П. Пастернак, Т.С. Пивовар, М.І. Букша, В.Ю. Яроцький // “Проблеми сталого розвитку агросфери”: Матер. міжнарод. наук.-практ. конференції, присвяченої 195-річчю від дня заснування ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Х.: ХНАУ, 2011. С. 96.
2. Лісотаксаційний довідник / [за ред. С. М. Кашпора, А. А. Строчинського]. К.: Вид. дім «Вінніченко», 2013. 496 с.
3. Остапенко Б.Ф., Ткач В.П. Лісова типологія: Навч. посібник. Харк.держ.аграр.ун-т ім. В.В.Докучаєва. Харків, 2002. 204 с.
4. Стан і продуктивність лісостанів дуба звичайного в умовах лісостепу Харківщини / Т.С. Пивовар, В.П. Пастернак, В.Ю. Яроцький, М.І. Букша // Лісівництво і агролісомеліорація. 2016. Вип. 128. С. 57-62.
5. Manual on methods and criteria for harmonized sampling, assessment, monitoring and analysis of the effects of air pollution on forests. UNECE, UN-ECE ICP Forests, 2010, Hamburg. Retrieved from: <http://www.icp-forests.org/Manual.htm>
6. Forest inventory and analysis national core field guide. Volume I: field data collection procedures for phase 2 plots. Version 8.0. 2018. USA Forest Service. 439 p. <https://www.fia.fs.fed.us/library/field-guides-methods-proc/>